

POROZUMIENIE (67) *sb n*

-e- (65), -ę- (1), -ą- (1).

Oba o oraz pierwsze e jasne, drugie e pochylone.

sg *N* porozumienié (8); -é- (2), -(e) (6). ◇ *G* porozumieniã (11); -ã (9), -(a) (2). ◇ [*D* porozumieniu.] ◇ *A* porozumienié (40); -é (2), -(e) (38). ◇ *I* porozumieniem (6); -em (3), -ém (2) *SarnStat* (3:2), -(e)m (1). ◇ *L* porozumieniu (1). ◇ *pl A* porozumieniã (1).

Składnia przydawki dopełniającej równoznacznej z dopełnieniem sprawcy: porozumienie przez kogo (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w. s.v. porozumieć.

1. *Zgoda, umowa, układ; zmowa; commercium PolAnt; cointelligentia, communicatio, contagio conscientiae, scientia coniurationis Cn [w tym: (wespólek) z kim (46)] (55) : [Moskiewskie kościoły] famy fię iuľz beż [!] żadnego dozoru/ bez żadnego z innymi kościoły porozumienia rządzą *SkarJedn* 377; Wyliczenie krotkie grzechow przeciwko Dzieięściorgu Przykazaniu Bożemu popełnionych. Przeciwko Pierwżemu. [...] Praktyki/ czary/ wroźki/ y z czártem porozumienie. *LatHar* 113.*

porozumienie około czego (2): *LibMal* 1548/143v; [*Bóg pierwszemu człowiekowi*] przidał drugiego/ áby ci będąc w thowárzyftwie s łobą mieli porozumienia około łwego postánowienia y mięszkánia ná łwiecie. *GliczKsiąż* A2.

porozumienie na co (1): *Wiele łie thego przygadzało zá łthárych łudzi y dziś łie przygadza/ táiemnie łifty przefyłać/ kto łkim ma porozumienie ná to przes poľty* *BielSpr* 49.

porozumienie w czym (3): *SarnStat* 868 *cf* »zmowa i porozumienie«. *Cf porozumienie miedzy kim w czym; »mieć porozumienie«.*

porozumienie miedzy kim w czym (1): *w tym takie porozumienie się miedzy nami stało, ktore tez było od WKM przypomniano* *ActReg* 106.

porozumienie czyje [*zawsze: G sb*] (4): *Dwu Hetmánów władza sub Interregno, władza y porozumienié iáko ma iść. SarnStat* 6. *Cf »z porozumieniem«, »za wszystkich porozumieniem«.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *GórnRozm* C4v *cf* »porozumienie i postanowienie«.

Zwroty: »mieć porozumienie« [w tym: w czym (1)] = commercium est [alicui] PolAnt [szyk zmienny] (39): niektorzi łivdzie powľtaly, y woyewode łwego zabyły. y od waschey thesch ziemye. niektorzi weľpolek snymy myely nieyakie porozvmienie. LibLeg 10/93, 10/93v; dal yey łchowacz grzywne pyenyedzy łwoych o kthorich pyothr Bobrek łziã dowyedziawľchi [...] a theľch porozvmienye nykthore wmyłoczi łnyã mayacz the pyenyadze ielth yey pobrał LibMal 1543/74, 1544/92, 1545/105v, 1548/143v; bo znowochrzczenczy niechcę żadnego porozvmienia mieć SeklWyzn d3; GliczKsiąż A2; Izali [papieź Grzegorz VII] niebył Czárnokxiężnikiem/ ktory miał z Dyabły porozumienie [...] KrowObr 38v, 121 v, 206v, 235; Obroćcie łie á oborzćie ná ty kápłany Páńłkie/ ktorzy máią porozumienie z Dawidem BibRadz 1.Reg 22/17, Iudic 18/28; BielKron 101v, 103v. 104, 105, 235v (13); Praevaricari accusationi, Porozumienie mieć s powodną łtronã. Mącz 475d, 77b, 334b; GórnDworz Cc4v; KuczKat 330 [2 r.]; BielSpr 49; KarnNap B3; StryjKron 47; ReszPrz 45 marg; GórnRozm C4v; KochWr 35.

»do porozumienia przyść« (1): A zwłaszcza gdy Chrześciance [Kościola greckiego lub ruskiego] w ręce pogankie w pądną [!]/ w których do porządku/ nauki/ y z innymi narody Chrześciance porozumienia/ przyść bårzo trudno. *SkarJedn* 341.

»wziąć [naprzeciwo komu] porozumienie« (1): [papież Hadrian III] ná papieństwo mocą y gwałtem dziurą wlał y wiechał wziąwłszy pierwey náprzeciwo Cefårzowi/ z Kxiężą y z Rzymiany porozumienie/ y vmowę. *KrowObr* 37v.

Wyrażenie: »tajemne porozumienie« (2): Abowiem złamawłszy przyięgę przeciwiål lie krolowi/ máiąc z Pomorzány táiemne porozumienie. *BielKron* 352v, 307.

Szeregi: »porozumienie i bunty« (1): gdzie przewieść fwęgo prácticami niemoga/ tám lie ábo do gwałtu popolićie vćiekáią/ álbo zpostrónnymi nieiákíe porozumienié [= *przymierza*]/ y bunty miéwáią *KochWr* 35.

»porozumienie i postanowienie« (1): Przypátrżze lie próze cię/ ieśli to dóbrze/ [...] nie imác [...] owego/ ktory z nieprziáćielem Koronnem ma porozumienie/ y postánowinie [!]/ iáko y ktorem fpolobem ma on nieprziáćiel Koronę opánowác? *GórnRozm* C4v.

»porozumienie i spólność« (1): tedy nas iście muřą ty Páńskie Dobrodzieyftwá poruřyc/ ábyřmy lie znáiąc/ Pánu Bogu řluzyli/ przekłętego Szátána y vczynkow iego zåwřze lie řtrzegli/ porozumienia żadnego y żadney řpolności z nim niemieli *KarnNap* B3.

»porozumienie i umowa« (1): *KrowObr* 37v cf »wziąć porozumienie«.

»zmowa i porozumienie« (1): [Obrani řędziowie przysięgę uczynić mają] Iż zrawy y porozumienia w żadnych řprawách z żadnym nie czynić/ [...] y podárków brác nie będzie. *SarnStat* 868.

Wyrażenia przyimkowe: »z porozumieniem [czyim]« (2): Iednák ten řzáfunek/ gdy będzie Polłki Podřkárbi odpråwowål/ z porozumieniém Podřkárbięgo żiemřkięgo Wielkięgo Křięřtwá Litewřkięgo [być ma] *SarnStat* 1202, 1202.

»za porozumieniem« (4):

~ Wyrażenia: »za porozumieniem miedzy sobå« (1): Dana odpowiedź od panow przez pana Kanclerza in eum sensum za schyleniem się panow i porozumieniem miedzy sobå *Diar* 43.

»za spólnym, wszytkich porozumieniem« [szyk 2:1] (2:1): lifty od niego przyięté/ y vřtné pofelřtwo przeřlucháné/ á tak lifty iáko pofelřtwo z PP. Rådami oboygá narodu communicowané/ y zå porozumieniem wřzytkich odpråwioné. *SarnStat* 45, 1146 [*idem*], 1155.

Szereg: »za porozumieniem i namowami« (2): Iuż tedy teraz *exnunc* zå řpólnym porozumieniem/ y namowámi międy řobå miánémi/ y wielekroć powtarzánémi/ práwå przywileie/ Statutá/ zwyczáie/ pofępek práwå/ y Séymowé Conřtituci Koronné/ przymuiå *SarnStat* 1146 [*idem*] 1155. ~

»w porozumieniu« (1): Siłábj řię řpråwiło w namowie y dobrym zåchowaniu y towårzřřtwie z Włádjákami Ruřkimi/ y w porozumieniu z Pány řwieckimi Greckie⁸⁰ nabożeńřtwá. *SkarJedn* 381.

Przen (2) :

Zwrot: »(tajemne) porozumienie mieć« [szyk zmienny] (2): *BibRadz* II 88a marg; bo iako řye iuż rzekło/ ciáło á vmyřł máią z řobå porozumienié. *KochWr* 30.

Szereg: »porozumienie i spólność« (1): Wřzytki rzeczy řå dla człowieká řtworzone y táiemne z nim porozumienie máią/ y řpólność nieiákå [komentarz do *Rom* 8/22] *BibRadz* II 88a marg.

2. Rozum, umysł; zdolność rozumowania; intellectus Murm, PolAnt; intelligentia BartBydg; notatio Mqcz (6) : Tedy więcý pocięły czyřtę a dobre řamnienie/ niřli nauczone filozofy/ albo porozumieniję. *OpecŻyw* [192]; *Intellectus. Verstand. Porozumyenyę Murm* 47; *BartBydg* 75b; *WróbŻółt* R2v; *Notatio, Baczenie/ Porozumienie. Mqcz* 250c.

Wyrażenie: »człowiek trudnego porozumienia [= *tępy*]« (1): Pleci nie rowne [...] znamionią człowieka grubego rozumu, trudnego porozumienia/ ímiałego wřzakoř fałřerza *GlabGad* P.

3. Zrozumienie, ogarnięcie rozumem; etymologia BartBydg (3) : Etymologia (ethimologia), porozvmyenyę *BartBydg* 52b; [NYema fie temu řadny dźiwowác/ áni nas wtym winowác/ iż ty xięgi ku porozumieniu řą trudne y owłřem bárzo rozumne. *HierWielEccle* 18v].

porozumienie czego (1): Wřzákže ie [*przedmiot rozwařañ*] teř dla řnádnieyřzego porozumienia tey rzeczy/ ná dwie częřci rozdziemy. *CzechRozm* 7v; [Abowiem nie s kąd inąd řnádniey/ iáko s porozumienia Táiemnic Cerimoniey Krztu s. moře przyřć Chreřćiańřki człowiek ku temu, áby y fiebie řamego/ y řwoie teř Chreřćijańřkie Powinowactwo/ dořtátecznie mogł poznać *HerbLek* A4v (*Linde*)].

Zwrot: »krom porozumienia być« = *być niepojętym* (1): Gdźie Piotr odpowiedaiąc rzekł mu/ rořpowieřdź nám podobieńřtwo to A Iefus rzekł Iefzczęř i wy krom porozumieńia iefteřcie [*Adhuc et vos inintelligentes estis*]? Iefzczęř nierozumięcie? *MurzNT Matth* 15/16.

4. Mořnořć komunikowania się, utrzymywanie kontaktu [z kim] (2) :

Zwrot: »porozumienie mieć« (2): Co řię Murzynow ábo Popianow [*tj. Etiopczyków*] dotycze: [...] iř prze niebeřpiecznořć drog/ y dálekořć ich tey tám krainy/ częřtego porozumienia z řtolicą Apořtolřką mieć nie mogli/ [...] tedy wprořtoćie w wiele błędw/ ácz bez kácerřtwá y vporu/ wpáć musieli. *SkarJedn* 309; Potym zářię ořtátnią á nád inřze wyřtáwną częřć iego [*okrętu*]/ ořiada řam Zęglarz: ktory porozumienie máiác z wierzchnim řtrzařnikiem [!]/ wřytkim Okrętem rząđi *PowodPr* 2.

5. Wiadomořć [ze zdaniem dopełnieniowym] (1) : [*w sprawie puszkarskiej*] nie řpuřzczáć fie ná cudzořiemce/ ktorzy fie řácnó dáđą przeniáić zá pieniádze: vczyniwiřzy zmowę z nieprzyřáćielem/ řtrzeláiác liřty w Zamek álbo do Miáľtá/ dáiác porozumienie przeciwney řtronie/ co fie řám dzieie. *BielSpr* 72v.

Synonimy: 1. *bunt, porownanie, postanowienie, ugoda, ukłád, umowa, zgoda, zmowa*; 2. *dowcip, rozum, umysł, zmysł*; 3. *zrozumienie*; 5. *informacja, wiadomořć*.

Cf POROZUMIEĆ, POROZUMIEĆ SIĘ